

Houses and children

Хæдзæрттæ æмæ сывæллæттæ

Дома и дети

Nyusya, Nadifa, Taysa

Нюся, Надифа, Тайса

1.1 – Надифæ , афтæ фенхъæлынц , мæ та сæм дзæбæх
Надифæ афтæ фе- нхъæл -ынц мæ =та =сæм дзæбæх
Надифа так PV думать PRS.3PL и =же =3PL.ENCL.ALL хороший

чындытæ куы , рбахæцынц , уæд сæхицæй
чынды -ытæ куы рба- хæц -ынц уæд сæ= хицæй
невеста PL если PV держать PRS.3PL тогда POSS.3PL= REFL.ABL

æвзæрдæр вæййынц
æвзæр -дæр вæйй -ынц
плохой COMPAR бывать PRS.3PL

(Нюся) Надифа, так думают, что когда к ним хорошие невесты приходят, то они сами бывают хуже их.

1.2 Фæлæ æз мæ чындытæй иуæн дæр æвзæр никуы
фæлæ æз мæ= чынды -ыт -æй иу -æн =дæр æвзæр никуы
но я POSS.1SG= невеста PL ABL один DAT =PTCL плохой никогда

фæдæн

фæ- дæн

PV быть.PRS.1SG

Но я из своих невесток ни к одной плохо не относилась.

1.3 Æ ... сæ йедтæмæ чи ахицæн и , мæнæ сæ
æ сæ= йедтæмæ чи а- хицæн и мæнæ сæ=
POSS.3PL= кроме кто PV отдельный EXST вот POSS.3PL=

лæгтæн

лæг -т -æн

человек PL DAT

Вот, с этими, когда эти развелись, мужьями, да.

1.4 Мæ уыдонæн дæр хæдзæрттæ радтон
мæ уыдон -æн =дæр хæдзæр -тт -æ рад -т -он
и DemDist.PL DAT =PTCL дом PL NOM дать TR PST.TR.1SG

Им дома тоже отдала я.

2 – Уыдонæн дæр Ислам се 'ппæтæн дæр
уыдон -æн =дæр Ислам 'ппæт -æн =дæр
DemDist.PL DAT =PTCL Ислам 3PL.ENCL.GEN DAT =PTCL

хæдзæрттæ скодта

хæдзæр -тт -æ с- код -т -а

дом PL NOM PV делать TR PST.TR.3SG

(Надифа) Им тоже Ислам (муж Нюси) дома всем дал.

3.1 – О , уæд ацы сывæллоуæн нæ кодтон ?
о уæд ацы сывæллоу -æн нæ код -т -он
да тогда DemProх ребенок DAT NEG делать TR PST.TR.1SG

Да, тогда (разве) я этому ребёнку не делала?

3.2 **Æз маэ** хæдзæрттæ иууылдæр лæвæрдтæн , иууылдæр
 æз маэ= хæдзæр -тт -æ иууылдæр лæвæрд -тæн иууылдæр
 я POSS.1SG= дом PL NOM все давать PST.INTR.1SG все

лæвæрдтæн , иууылдæр .
 лæвæрд -тæн иууылдæр
 давать PST.INTR.1SG все

Я ему все свои дома, все ему дарила, все.

3.3 **Уый** тыххæй æмæ Виталикы æххæстæй фылдæр уарзтон
 уый тыххæй æмæ Виталик -ы æххæстæй фылдæр уарзт -он
 DemDist.GEN для и Виталик GEN совершенно больше любить PST.TR.1SG

Потому что Виталика больше всех любила.

4.1 – **Се** , ппæтæй сабырдæр уыди , кæд
 ппæт -æй сабыр -дæр уыд -и кæд
 3PL.ENCL.GEN все ABL тихий COMPAR быть PST.INTR.3SG если

мæ уæнгтæ кæд нæ дзыж-дзыж кодтой , уæд
 маэ= уæнг -т -æ кæд нæ дзыж-дзыж код -т -ой уæд
 POSS.1SG= член PL NOM если NEG делать TR PST.TR.3PL тогда

мæха

мæха
 я.не.знаю

(Надифа) Он был самый спокойный, до сих пор дрожь в ногах.

4.2 **Мады** хуызæн уыди , мады хуызæн .
 мад -ы хуызæн уыд -и мад -ы хуызæн
 мать GEN похожий быть PST.INTR.3SG мать GEN похожий

На мать он похож, на мать.

4.3 **Мæ** уæнгтæ афтæ нырызцынц .
 маэ= уæнг -т -æ афтæ ны- риз -ынц
 POSS.1SG= член PL NOM так PV дрожать PRS.3PL

У меня ноги до сих пор так дрожат.

4.4 **Æмæ зæгъын** , уыцы чысылы схæсдзынæн , æз
 æмæ зæгъ -ын уыцы чысыл -ы с- хæс -дзынæн æз
 и сказать PRS.1SG тот маленький GEN PV носить FUT.1SG я

ын маэ хæдзæрттæ иууылдæр дæттын
 =ын маэ= хæдзæр -тт -æ иууылдæр дæтт -ын
 =3SG.ENCL.DAT POSS.1SG= дом PL NOM все давать PRS.1SG

зæгъын , адон дæр æмæ уыдон дæр .
 зæгъ -ын адон =дæр æмæ уыдон =дæр
 сказать PRS.1SG эти =PTCL и DemDist.PL.NOM =PTCL

И говорю, этого маленького и воспитаю и финансово поддерживать буду, я ему свои дома все дам, говорю. Вот эти тоже, и и другие тоже.

4.5 **Æмæ сæ** , объявленийы лæвæрдта .
 æмæ =сæ объявлений -ы лæвæрд -т -а
 и =3PL.ENCL.GEN объявление GEN давать TR PST.TR.3SG

И объявление давала.

4.6 **Кæд афтæ уæд первый этажы балхæнæм**
 кæд афтæ уæд первый этаж -ы ба- лхæн -æм
 если так тогда первый этаж INESS PV купить PRS.1PL

Ну если так, тогда на первом этаже мы купим.

4.7 **Мæ лæшпутæм дæр цалынмæ бафидыдтам уæд мæ ницы**
 мæ лæппу -т -æм =дæр цалынмæ ба- фидыд -т -ам уæд мæ ницы
 и мальчик PL ALL =PTCL пока PV мирить TR PST.TR.1PL тогда и ничто

загътон

загът -он

сказать PST.TR.1SG

Моим мальчикам, пока мы не помирились, я пока ничего не сказала.

4.8 **Æмæ зæгъын , Тимурик , первый этажы , зæгъын ,**
 æмæ зæгъ -ын Тимурик первый этаж -ы зæгъ -ын
 и сказать PRS.1SG Тимурик первый этаж INESS сказать PRS.1SG

бафидыдтам , мæ балхæнæм

ба- фидыд -т -ам мæ ба- лхæн -æм

PV мирить TR PST.TR.1PL и PV купить PRS.1PL

Вот говорю Тимурику, мы помирились, и на 1 этаже купим.

4.9 **Æмæ дам , хорз мама .**
 æмæ =дам хорз мама
 и =мол хороший мама

А он, мол: хорошо, мама.

4.10 **Папи дæр иу сывæллонимæ рацæудзæн первый этажы**
 Папи =дæр иу сывæллон -имæ ра- цæу -дзæн первый этаж -ы
 Папи =PTCL один ребенок COMIT PV идти FUT.3SG первый этаж INESS

стæй дам ма дзы исты скæнæн дæр уызæнис

стæй =дам =ма =дзы исты с- кæн -æн =дæр уы -дзæнис

потом =мол =ещё =3SG.ENCL.ABL что-нибудь PV делать INF2 =PTCL быть FUT.3SG

Папи тоже с ребенком вышел на 1 этаж, а потом мол что-нибудь из этого сделать можно будет.

4.11 **Славик дæр афтæ , Валерик дæр афтæ , ничи уыди**
 Славик =дæр афтæ Валерик =дæр афтæ ничи уыд -и
 Славик =PTCL так Валерик =PTCL так никто быть PST.INTR.3SG

против , афтæ дæр ничи загъта

против афтæ =дæр ничи загът -а

так =PTCL никто сказать PST.TR.3SG

Славик тоже так, Валерик тоже так, никто не против, так даже никто не сказал...

5 – **Исламы рæстæг дæр сæ уже уæд кодтой ?**

Ислам -ы рæстæг =дæр =сæ уже уæд код -т -ой

Ислам GEN время =PTCL =3PL.ENCL.GEN уже тогда делать TR PST.TR.3PL

(Надифа) Во время Ислама уже их делали? (документы?)

6.1 – **О , Исламы рæстæг сæ кодтам , о**

о Ислам -ы рæстæг =сæ код -т -ам о

да Ислам GEN время =3PL.ENCL.GEN делать TR PST.TR.1PL да

Да, во время Ислама мы их делали, да.

6.2 **О афтæмæй уже æз ардæм хъус нал дæрдтон**

о афтæмæй уже æз ардæм хъус нал дæрд -т -он

да так уже я сюда ухо больше.не содержать TR PST.TR.1SG

Да, я даже уже в то время не собиралась сюда ехать (ухо сюда не настораживала).

6.3 **Æмæ зæгъын мæ байардта рынчын**

æмæ зæгъ -ын =мæ бай- ард -т -а рынчын

и сказать PRS.1SG =1SG.ENCL.GEN PV находить TR PST.TR.3SG большой

дæр нæ уыдтæн , афтæ больницæмæ мæ цæуын
 =дæр нæ уыд -тæн афтæ больницæ -мæ =мæ цæу -ын
 =PTCL NEG быть PST.INTR.1SG так больница ALL =1SG.ENCL.GEN ийти INF

нæ хъуыди операцимæ
 нæ хъуыд -и операци -мæ
 NEG быть.нужным PST.INTR.3SG операция ALL

И говорю, я уже пришла в себя, в то время тогда я уже не болела тогда я, тогда в больницу мне не надо было ийти на операцию

6.4 **Æмæ Рая афтæ зæггы** , **уæд дам ам дам пропискæ**
 æмæ Рая афтæ зæгъ -ы уæд =дам ам =дам пропискæ
 и Рая так сказать PRS.3SG тогда =мол DemProx.IN =мол

скæ , **уæдæ гьер дам дæ уым цæмæ**
 с- кæ уæдæ гьер =дам =дæ уым цæмæ
 PV делать.IMP.2SG так сейчас =мол =2SG.ENCL.GEN DemDist.IN что.ALL

хъæуы пропискæ ?
 хъæу -ы пропискæ
 быть.нужным PRS.3SG

И мне Рая так говорит этот мол здесь прописку сделай, тогда зачем тебе там прописка нужна.

6.5 **Æмæ уырдыгæй выписаться скодтон**
 æмæ уырдыгæй выписаться с- код -т -он
 и оттуда PV делать TR PST.TR.1SG

И я оттуда выписалась.

6.6 **Тимурик дæр ам уыди** , **æз дæр æмæ**
 Тимурик =дæр ам уыд -и æз =дæр æмæ
 Тимурик =PTCL DemProx.IN быть PST.INTR.3SG я =PTCL и

йын афтæ зæггын , **уæд ма мæм**
 =йын афтæ зæгъ -ын уæд =ма =мæм
 =3SG.ENCL.DAT так сказать PRS.1SG тогда =ещё =1SG.ENCL.ALL

æри , **уже документтæ адафта** , **домовой**
 æри уже документ -т -æ а- давт -а домовой
 давать.мне.IMP.2SG уже документ PL NOM PV нести PST.TR.3SG домовая (книга)

, **купля-продажа** , **всё** , **лицевойтæ** , **иууылдæр** , **æмæ мæ**
 купля-продажа всё лицевой -т -æ иууылдæр æмæ =мæ
 лицевой PL NOM все и =1SG.ENCL.GEN

зæггын

зæгъ -ын
 сказать PRS.1SG

Тимурик тоже здесь был и я, и я ему говорю, этот мне дай уже документы отнес, домовую книгу, купля-продажа, все лицевой, всё. И я говорю...

6.7 **О** , **æмæ мæ зæггын** , **ам пропискæ**
 о æмæ =мæ зæгъ -ын ам пропискæ
 да и =1SG.ENCL.GEN сказать PRS.1SG DemProx.IN

кæнын æмæ ма мын , **зæггын** , **æмæ**
 кæн -ын æмæ =ма =мын зæгъ -ын æмæ
 делать PRS.1SG и =ещё =1SG.ENCL.DAT сказать PRS.1SG и

мын сæ нæ радта
 =мын =сæ нæ рад -т -а
 =1SG.ENCL.DAT =3PL.ENCL.GEN NEG дать TR PST.TR.3SG

Да, и, говорю, я здесь прописываюсь и мне, говорю, и мне, мол, их не дала.

6.8 Уæд мын домоуправление мæн цыдыстæм , уже
уæд =мын домоуправление мæн цыд -ыстæм уже
тогда =1SG.ENCL.DAT домоуправление я.GEN идти PST.INTR.1PL уже
справкæтетæ райста , **æз подшивкæйæ** ... э ... **куыд**
справкæ -тет -æ ра- йст -а æз подшивкæ -йæ куыд
справка PL NOM PV брать PST.TR.3SG я подшивка ABL как
бафидын коммунальный , **афтæ подшивкæйы** , **æмæ сæ**
ба- фид -ын коммунальный афтæ подшивкæ -йы æмæ =сæ
PV платить PRS.1SG так подшивка GEN и =3PL.ENCL.GEN
ахастон , **науæд мын справка нæ раттдзысты** .
а- хаст -он науæд =мын справкæ нæ ратт -дзысты
PV носить PST.TR.1SG а.то =1SG.ENCL.DAT справка NEG дать FUT.3PL
справкæтетæ - ассоциатив скорее всего

Тогда мы пошли в домоуправление моё, уже взяли справки, я как по подшивке плачу коммунальные так я их отнесла а то бы мне не дали.

6.9 **Æмæ райста** **справкæтæ** , **æмæ зæгъын** **йæд куы**
æмæ ра- йст -а справкæ -т -æ æмæ зæгъ -ын йæд куы
и PV брать PST.TR.3SG справка PL NOM и сказать PRS.1SG тогда если
райсин **домовой маехимæ** , **а**
ра- йс -ин домовой мае= химæ а
PV брать OPT.1SG домовая (книга) POSS.1SG= REFL.ALL DemProx.NOM
йыл йæхи ныццафта , **æмæ**
=йыл йæ= хи ныц- цавт -а æмæ
=3SG.ENCL.SUPER POSS.3SG= REFL.GEN PV бить PST.TR.3SG и
йæ сумкæйы æвæрдта .
=йæ сумкæ -йы æвæрд -т -а
=3SG.ENCL.GEN сумка INESS класть TR PST.TR.3SG

И взяла справки и тогда я говорю возьму домовую книгу, и она набросилась на домовой и в сумку себе положила.

6.10 **Афтæ мæнæн куы акодта** , **уæд мæ зæрдæ**
афтæ мæнæн куы а- код -т -а уæд мæ зæрдæ
так я.DAT если PV делать TR PST.TR.3SG тогда и сердце
йæхи къултыл ныххоста .
йæ= хи къул -т -ыл ных- хост -а
POSS.3SG= REFL.GEN стена PL SUPER PV бить PST.TR.3SG

Когда она мне так сделала мое сердце стало биться об стенку.

7.1 **Ай мын мæ сывæллæты куы нæ**
ай =мын мæ= сывæллæ -т -ы куы нæ
DemProx.NOM =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= ребенок PL GEN если NEG
уарзы ай Славикы дæр куы нæ уарзы .
уарз -ы ай Славик -ы =дæр куы нæ уарз -ы
любить PRS.3SG DemProx.NOM Славик GEN =PTCL если NEG любить PRS.3SG

Эта моих детей не любит, Славика не любит.

7.2 **Ислам рынчын** , **æмæ зæгъын** , **æз уырдаем куы ацауон**
Ислам рынчын æмæ зæгъ -ын æз уырдаем куы а- цау -он
Ислам больной и сказать PRS.1SG я туда если PV идти SBJV.1SG
, **уæд** , **зæгъын** , **ай куыддæртæй кæндзæн** .
уæд зæгъ -ын ай куыддæртæй кæн -дзæн
тогда сказать PRS.1SG DemProx.NOM едва делать FUT.3SG

Ой, Ислам болеет и я говорю: если я туда поеду, то он что будет делать?

7.3 **Ныридагæн мын ай прописка чи нæ уадзы**
 ныридагæн =мын ай прописка чи нæ уадз -ы
 уже =1SG.ENCL.DAT DemProx.NOM прописка кто NEG отпускать PRS.3SG
 , **æмæ мын мæ документтæ чи нæ дæтты** ,
 æмæ =мын мæ= документ -т -æ чи нæ дæтт -ы
 и =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= документ PL NOM кто NEG давать PRS.3SG

уый

уый

DemDist.NOM

За это время она мне не разрешает сделать прописку и не дает мне документы.

7.4 **Æмæ дын мын афтæ æнæуи дæр дам ды мæн**
 æмæ =дын =мын афтæ æнæуи =дæр =дам ды мæн
 и =2SG.ENCL.DAT =1SG.ENCL.DAT так а.там =PTCL =мол ты я.GEN

нæ уарзыс , зæгъгæ дын афтæ , æмæ
 нæ уарз -ыс зæгъ -гæ =дын афтæ æмæ
 NEG любить PRS.2SG сказать CONV =2SG.ENCL.DAT так и
зæгъын , дæ куы нæ уарзин , уæд
 зæгъ -ын =дæ куы нæ уарз -ин уæд
 сказать PRS.1SG =2SG.ENCL.GEN если NEG любить OPT.1SG тогда
дын , зæгъын , мæ хæдзæртæ иууылдæр
 =дын зæгъ -ын мæ= хæдзæр -тт -æ иууылдæр
 =2SG.ENCL.DAT сказать PRS.1SG POSS.1SG= дом PL NOM все
дæттин , æмæ зæгъын , Руфина , цæмæн афтæ зæгъыс
 дæтт -ин æмæ зæгъ -ын Руфина цæмæн афтæ зæгъ -ыс
 давать OPT.1SG и сказать PRS.1SG Руфина почему так сказать PRS.2SG
 ?

И она мне говорит ты меня не любишь и я говорю, если бы я тебя не любила, то бы не давала тебе дома и все; и говорю, Руфина, зачем ты так говоришь.

7.5 **Æмæ спор кæнгæ цæуæм**
 æмæ спор кæн -гæ цæу -æм
 и спор делать CONV идти PRS.1PL

И мы спорили и шли.

7.6 **Виталикæн дæр æз балхæдтон хæдон , хæлаф , æмæ**
 Виталик -æн =дæр æз ба- лхæд -т -он хæдон хæлаф æмæ
 Виталик DAT =PTCL я PV купить TR PST.TR.1SG рубашка штаны и
зæгъын , Виталик бæгънæг кæд уыди ?
 зæгъ -ын Виталик бæгънæг кæд уыд -и
 сказать PRS.1SG Виталик голый когда быть PST.INTR.3SG

А Виталику я купила рубашку, штаны, и говорю: а Виталик когда-нибудь голым ходил?

7.7 – **Кæд ын алхæдтай , уæддæр цы диссаг**
 кæд =ын а- лхæд -т -ай уæддæр цы диссаг
 если =3SG.ENCL.DAT PV купить TR PST.TR.2SG все-таки что чудо

у , уой цæстмæ цæмæн дарыс ?
 у уой цæст -мæ цæмæн дар -ыс
 быть.PRS.3SG DemDist.GEN глаз ALL почему содержать PRS.2SG

(Руфина говорит) Хоть ты ему и купила, а что это за чудеса, ты почему за ним следишь?

7.8 – **Виталикæн кожанкаæ , нæ йæ зоныс , ис ,**
 Виталик -æн кожанкаæ нæ =йæ зон -ыс ис
 Виталик DAT кожанка NEG =3SG.ENCL.GEN знать PRS.2SG EXST
куы Виталик æнæ дарыстæй цыдис , алцыдæр ын
 куы Виталик æнæ= дарыс -т -æй цыд -ис алцыдæр =ын
 если Виталик без= одежда PL ABL идти PST.INTR.3SG всё =3SG.ENCL.DAT
уыди

уыд -и
 быть PST.INTR.3SG

У Виталика кожанка есть, разве ты не знаешь, когда это Виталик без одежды ходил, всёу него было.

7.9 **Гъемæ уæд мын афтæ бакодта**
 гъемæ уæд =мын афтæ ба- код -т -а
 ну.и тогда =1SG.ENCL.DAT так PV делать TR PST.TR.3SG
нæхи цурмæ куы схæццаæ стæм , уæд вобщем
 нæ= хи цур -мæ куы с- хæццаæ стæм уæд вобщем
 POSS.1PL= REFL.GEN около ALL если PV смешанный быть.PRS.1PL тогда

афтæ
 афтæ
 так

И тогда она мне сказала, когда дошли до дома, в общем, так.

7.10 " **Славикæн зæгъ – йæ къух афтæ**
 Славик -æн зæгъ -*0 йæ= къух афтæ
 Славик DAT сказать IMP.2SG POSS.3SG= рука так
фæкодта – кæнæ йæ иу усмæ ацауæд
 фæ- код -т -а кæнæ йæ= иу ус -мæ а- цау -æд
 PV делать TR PST.TR.3SG или POSS.3SG= один женщина ALL PV идти IMP.3SG
 , **кæнæ иннæ усмæ ацауæд , кæнæ Мæздæджы**
 кæнæ иннæ ус -мæ а- цау -æд кæнæ Мæздæдж -ы
 или другой женщина ALL PV идти IMP.3SG или Моздок INESS
йæ хæдзæр ауæй кæнæд , æмæ обций кærты
 йæ= хæдзæр а- уæй кæн -æд æмæ обций кæрт -ы
 POSS.3SG= дом PV продажа делать IMP.3SG и обций двор INESS
балхæнæд , обций двory ..."
 ба- лхæн -æд обций двор -ы
 PV купить IMP.3SG обций двор INESS

Скажи Славике - и она так рукой сделала - пусть он идёт к одной жене, или к другой жене, или пусть в Моздоке продает свой дом, и пусть купит в общем дворе.

8 **Афтæмæй мын мæ зæрдæ ныссæххæт ласта**
 афтæмæй =мын мæ= зæрдæ ныс- сæххæт ласт -а
 так =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= сердце PV выливание возить PST.TR.3SG
мæнæ мыл , зæгъын , куыд хъæртæ кæны
 мæнæ =мыл зæгъ -ын куыд хъæр -т -æ кæн -ы
 вот =1SG.ENCL.SUPER сказать PRS.1SG как крик PL NOM делать PRS.3SG
хъæрæй , хъæрæй , цыма исты баячкаæ уыдтæн , афтæ
 хъæр -æй хъæр -æй цыма исты баячкаæ уыд -тæн афтæ
 крик ABL крик ABL как.будто что-нибудь баячкаæ быть PST.INTR.1SG так

Вдруг у меня сердце замерло, вот я говорю себе, она так на меня кричала как будто я какая-то баячка.

9.1 **Ныр æз хæдзармæ ссыдтæн** , **уый хæдзармæ**
 ныр æз хæдзар -мæ ссыд -тæн уый хæдзар -мæ
 сейчас я дом ALL взобратъся PST.INTR.1SG DemDist.NOM дом ALL
дæр нал ссыди , **уже нæ хæдзæрттæ дæр**
 =дæр нал ссыд -и уже нæ= хæдзæр -тт -æ =дæр
 =PTCL больше.не взобратъся PST.INTR.3SG уже POSS.1PL= дом PL NOM =PTCL
уæй акодтам , **трёх æмæ нын хъуамæ задаток**
 уæй а- код -т -ам трёх æмæ =нын хъуамæ задаток
 продажа PV делать TR PST.TR.1PL и =1PL.ENCL.DAT нужно задаток
схастаиккой , **хъуамæ нын**
 с- хаст -аиккой хъуамæ =нын
 PV носить CNTRF.3PL нужно =1PL.ENCL.DAT

Я пришла в тот дом, она туда не пришла, дом был уже продан, трехкомнатный, они должны были принести нам уже задаток.

9.2 **Цы уырдаём схастаиккой** , **куыд æдылы уыдтæн** ,
 цы уырдаём с- хаст -аиккой куыд æдылы уыд -тæн
 что туда PV носить CNTRF.3PL как дурак быть PST.INTR.1SG
уымæ кæс , **задаток** , **зæгъын** , **чындрæ**
 уы -мæ кæс -*0 задаток зæгъ -ын чындрæ -мæ
 DemDist ALL смотреть IMP.2SG задаток сказать PRS.1SG невеста ALL
схæссут

с- хæсс -ут
 PV носить IMP.2PL

Что они должны были туда принести, и смотри какая дура я была – я говорю им, задаток отдайте снохе.

10.1 **Гъемæ дын уæд Ислам уыцы хуызæн фæци** , **мæнæ**
 гъемæ =дын уæд Ислам уыцы хуызæн фæци мæнæ
 ну.и =2SG.ENCL.DAT тогда Ислам тот похожий PV+быть.PRS.3SG вот
къанауы дон куыд уа , **мæгуыр афтæ фæци** ,
 къанау -ы дон куыд уа мæгуыр афтæ фæци
 канава GEN вода как быть.SBJV.3SG бедный так PV+быть.PRS.3SG
мæстæй уыди , **цы**
 мæст -æй уыд -и цы
 горе/злость ABL быть PST.INTR.3SG что

Вдруг Ислам переменялся в лице как вода в канаве, бедный, от волнения.

10.2 **Æмæ-иу Славик куы фæлæбурдта** , **мæ та-иу цы**
 æмæ =иу Славик куы фæ- лæбурд -т -а мæ =та =иу цы
 и =ITER Славик если PV нападать TR PST.TR.3SG и =же =ITER что

йæ къухтæ куы атъыста , **æмæ æхсгæ**
 йæ= къух -т -æ куы а- тъыст -а æмæ æхс -гæ
 POSS.3SG= рука PL NOM если PV совать PST.TR.3SG и стрелять CONV

ваннаемæ æмæ та фæстæмæ афтæ йæ фехсадта
 ванна -мæ æмæ =та фæстæмæ афтæ =йæ фе- хсад -т -а
 ванна ALL и =же обратно так =3SG.ENCL.GEN PV мыть TR PST.TR.3SG

Славик забеспокоился, и стал его мыть, в ванную, потом обратно.

10.3 **Æмæ дын афтæ ахъуыды кодтон** , **нал**
 æмæ =дын афтæ а- хъуыды код -т -он нал
 и =2SG.ENCL.DAT так PV мысль делать TR PST.TR.1SG больше.не

бафынæй дæн **æхсæв бонмæ** , **ныр мæм** **зæгъын**
ба- фынæй дæн æхсæв бон -мæ ныр =мæм зæгъ -ын
PV сон быть.PRS.1SG ночь день ALL сейчас =1SG.ENCL.ALL сказать PRS.1SG
, **Славик куы кæсы** , **ай ам куы нæй** ,
Славик куы кæс -ы ай ам куы нæй
Славик если смотреть PRS.3SG DemProx.NOM DemProx.IN если EXST.NEG

ай мын просто командæ куы кæны , **ай**
ай =мын просто командæ куы кæн -ы ай
DemProx.NOM =1SG.ENCL.DAT команда если делать PRS.3SG DemProx.NOM

мын пропискаæ куы нæ уадзы
=мын пропискаæ куы нæ уадз -ы
=1SG.ENCL.DAT если NEG отпустить PRS.3SG

И я думала, больше не сплю, днем и ночью, теперь говорю себе Славик ведь смотрит и его здесь нет, а эта (Руфина) просто командует мной. Даже прописку не разрешает.

10.4 **Уæд æз куыд уыдзынæн** , **уым мын Ислам исты**
уæд æз куыд уы -дзынæн уым =мын Ислам исты
тогда я как быть FUT.1SG DemDist.IN =1SG.ENCL.DAT Ислам что-нибудь

, **куы кæна** , **уæд бын та мын куы**
куы кæн -а уæд бын =та =мын куы
если делать SBJV.3SG тогда низ =же =1SG.ENCL.DAT если

баззайа , **уæд мын мæ лæппутæ афтæ**
ба- ззай -а уæд =мын мæ= лæппу -т -æ афтæ
PV оставаться SBJV.3SG тогда =1SG.ENCL.DAT POSS.1SG= мальчик PL NOM так

нæ зæгъдзысты , **уыдон дæ баныгæнæнт** ,
нæ зæгъ -дзысты уыдон =дæ ба- ныгæн -æнт
NEG сказать FUT.3PL DemDist.PL.NOM =2SG.ENCL.GEN PV хоронить IMP.3PL

зæгъгæ , **Хаматæ**
зæгъ -гæ Хама -т -æ
сказать CONV Хамаев PL NOM

Вдруг Ислам умрет и мои сыновья мне скажут, пусть тебе его похоронят Хамаевы.

11 **Æмæ уæд райсомæй аст сахаты куыддæр си** , **афтæ**
æмæ уæд райсом -æй аст сахат -ы куыддæр с- и афтæ
и тогда утро ABL восемь час GEN как.только PV EXST так

сæм бадзырдтон , **кувгæ дæр**
=сæм ба- дзырд -т -он кув -гæ =дæр
=3PL.ENCL.ALL PV говорить TR PST.TR.1SG молиться CONV =PTCL

фæкодтон , **Хуыцау** , **Хуыцау ис** , **ис** , **Хуыцауæй**
фæ- код -т -он Хуыцау Хуыцау ис ис Хуыцау -æй
PV делать TR PST.TR.1SG бог бог EXST EXST бог ABL

дæр фæкуырдон , **раст фæндагыл ма мæ** ,
=дæр фæ- куыр -т -он раст фæндаг -ыл =ма =мæ
=PTCL PV просить TR PST.TR.1SG прямой путь SUPER =ещё =1SG.ENCL.GEN

зæгъын , **сараз** , **цы кæнон** , **цы**
зæгъ -ын с- араз -*0 цы кæн -он цы
сказать PRS.1SG PV делать IMP.2SG что делать SBJV.1SG что

кæнон , **уый нал æмбарын**
кæн -он уый нал æмбар -ын
делать SBJV.1SG DemDist.NOM больше.не знать PRS.1SG

И утром как только в 8 часов я им позвонила, сперва взмолилась, Бог есть, есть, и попросила, чтобы он

наставил меня на правильный путь, я не понимала, что мне делать.

12.1 **Гьемæ** **гье** **уæд** **æм** **бадзырдтон** , **æмæ**
гьемæ гье уæд =æм ба- дзырд -т -он æмæ
ну.и ну тогда =3SG.ENCL.ALL PV говорить TR PST.TR.1SG и

зæгъын , **задаток** **ысхастой** ?

зæгъ -ын задаток ыс- хаст -ой
сказать PRS.1SG задаток PV носить PST.TR.3PL

Ну и, ну, тогда я ей позвонила, и говорю: задаток они принесли?

12.2 – **Æмæ** **дам** **æй** **схæссынц** .
æмæ =дам =æй с- хæсс -ынц
и =мол =3SG.ENCL.GEN PV носить PRS.3PL

И, мол, несут.

12.3 **Мауал** **æй** **зæгъын** , **райсут** .
мауал =æй зæгъ -ын ра- йс -ут
больше.не =3SG.ENCL.GEN сказать PRS.1SG PV братъ IMP.2PL

Больше не говорю этого "берите".

12.4 **Æз** **зæгъын** , **хæдзар** **дæр** **нал** **уæй** **кæнын** ,
æз зæгъ -ын хæдзар =дæр нал уæй кæн -ын
я сказать PRS.1SG дом =PTCL больше.не продажа делать PRS.1SG

хæдзар **дæр** **нал** **алхæнын** , **всё** .
хæдзар =дæр нал а- лхæн -ын всё
дом =PTCL больше.не PV купить PRS.1SG

Я ей говорю, что я больше не продаю дом, и не покупаю, все.

12.5 **Мæ** **иу** **лæппу** , **зæгъын** , **уым**
мæ= иу лæппу зæгъ -ын уым
POSS.1SG= один мальчик сказать PRS.1SG DemDist.IN

амард , **ныр** **та** , **зæгъын** , **Ислам** **дæр** **уырдаем**
а- мард -*0 ныр =та зæгъ -ын Ислам =дæр уырдаем
PV умирать PST.INTR.3SG сейчас =же сказать PRS.1SG Ислам =PTCL туда

ласæн **нал** , **всё** .
лас -æн нал всё
возить INF2 больше.не

Один сын у меня там умер, а Ислама туда нельзя везти, всё.

12.6 **Адон** **куы** **ныхъхъæр** **ласиккой** , **худинаг** **дæм** **нæ**
адон куы ныхъ- хъæр лас -иккой худинаг =дæм нæ
эти если PV крик возить OPT.3PL позор =2SG.ENCL.ALL NEG

кæсы , **æз** **æй** **райсдынæн** , **æхца** , **йæ**
кæс -ы æз =æй ра- йс -дзынæн æхца йæ=
смотреть PRS.3SG я =3SG.ENCL.GEN PV братъ FUT.1SG деньги POSS.3SG=

æмбис **мæн** , **йæ** **æмбис** **дæу** , **æмæ** **зæгъын** ,
æмбис мæн йæ= æмбис дæу æмæ зæгъ -ын
половина я.GEN POSS.3SG= половина ты.GEN и сказать PRS.1SG

сæ **куыд** **райсай** , **афтæ** **сæ** **фæстæмæ** **дæр**
=сæ куыд ра- йс -ай афтæ =сæ фæстæмæ =дæр
=3PL.ENCL.GEN как PV братъ SBJV.2SG так =3PL.ENCL.GEN обратно =PTCL

раттдзынæ .
ратт -дзынæ
дать FUT.2SG

Они на меня так накричали, я, говорит, деньги все равно возьму, половина мне, половина тебе, а я

говору, как возьмешь, так и отдашь обратно.

13.1 **Гье стæй мæм уæд дыккаг бон æртахтысты**
гье стæй =мæм уæд дыккаг бон æр- тахт -ысты
ну потом =1SG.ENCL.ALL тогда второй день PV летать PST.INTR.3PL

хылкæнгæ мады хо æмæ чындз , æмæ загътой , ды
хыл кæн -гæ мад -ы хо æмæ чындз æмæ загът -ой ды
ссора делать CONV мать GEN сестра и невеста и сказать PST.TR.3PL ты
сывæллонæн хай цæмæн нæ кæныс ?
сывæллон -æн хай цæмæн нæ кæн -ыс
ребенок DAT часть почему NEG делать PRS.2SG

На второй день приходит ко мне невестка с тетей ругаясь и говорят: Почему ты ребенку не выделяешь долю?

13.2 **Кæнын ын , фæлаæ æз мæ хæдзар нал**
кæн -ын =ын фæлаæ æз мæ= хæдзар нал
делать PRS.1SG =3SG.ENCL.DAT но я POSS.1SG= дом больше.не

уæй кæнын
уæй кæн -ын
продажа делать PRS.1SG

Выделяю, говорю, но дом продавать больше я не намерена.

13.3 **Ацы рынчын лæджы æз кæдæм акæндзынæн , иу**
ацы рынчын лæдж -ы æз кæдæм а- кæн -дзынæн иу
DemProx больной человек GEN я куда PV делать FUT.1SG один

комнатмæ , зæгъын ?
комнат -мæ зæгъ -ын
комната ALL сказать PRS.1SG

Больного куда я своего дену в однокомнатную что ли?

14 – **Уым однокомнатный истат ?**
уым однокомнатный ист -ат
DemDist.IN брать PST.TR.2PL

(Надифа) Вы там однокомнатную взяли?

15.1 – **О , одна дам , одна та дам скæнут , ныр раз**
о одна =дам одна =та =дам с- кæн -ут ныр раз
да =мол =же =мол PV делать IMP.2PL сейчас

трехыл отказать скодтай , гье уæд сывæллонæн хай
трех -ыл отказать с- код -т -ай гье уæд сывæллон -æн хай
трех SUPER отказать PV делать TR PST.TR.2SG ну тогда ребенок DAT часть

скæнут
с- кæн -ут
PV делать IMP.2PL

(Нюся) Да, одна, одну, мол, сделаем, раз от трехкомнатной ты отказалась, то давайте выделим часть ребенку.

15.2 **Æмæ зæгъын хорз , натариусмæ дам цæуут**
æмæ зæгъ -ын хорз натариус -мæ =дам цæу -ут
и сказать PRS.1SG хороший нотариус ALL =мол идти IMP.2PL

И я говорю хорошо, идите к нотариусу.

15.3 **Гьемæ Исламæн дыууæ уырдыгæй йæ цæнкуыл**
гьемæ Ислам -æн дыууæ уырдыгæй =йæ цæнкуыл
ну.и Ислам DAT два оттуда =3SG.ENCL.GEN калека

ныххæцыдыстæм , **уыцы магуыр лæгæн** , **æмæ йæ**
 ных- хæцыд -ыстæм уыцы магуыр лæг -æн æмæ =йæ
 PV держать PST.INTR.1PL тот бедный человек DAT и =3SG.ENCL.GEN

нотариусмæ бакодтам , **трассæмæ та йæ**
 нотариус -мæ ба- код -т -ам трассæ -мæ =та =йæ
 нотариус ALL PV делать TR PST.TR.1PL трасса ALL =же =3SG.ENCL.GEN

кæнгæ ракодтам , **уæд æм такси вызвать**
 кæн -гæ ра- код -т -ам уæд =æм такси вызвать
 делать CONV PV делать TR PST.TR.1PL тогда =3SG.ENCL.ALL такси вызвать

ыскæн подъезды размæ
 ыс- кæн -*0 подъезд -ы раз -мæ
 PV делать IMP.2SG подъезд GEN перед ALL

Ислама, этого бедного человека, повели под руки к нотариусу, аж до трассы довели, как мы не догадались вызвать такси к подъезду.

16.1 Гъемæ нотариусмæ бацыдыстæм , **æмæ йын**
 гъемæ нотариус -мæ ба- цыд -ыстæм æмæ =йын
 ну.и нотариус ALL PV идти PST.INTR.1PL и =3SG.ENCL.DAT

загътон , **мæнæн зæгъын æй куыд кæнут**
 загът -он мæнæн зæгъ -ын =æй куыд кæн -ут
 сказать PST.TR.1SG я.DAT сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.GEN как делать IMP.2PL

, **сывæллоуæн дæр æй афтæ скæнут** , **æз афтæ**
 сывæллон -æн =дæр =æй афтæ с- кæн -ут æз афтæ
 ребенок DAT =PTCL =3SG.ENCL.GEN так PV делать IMP.2PL я так

æнхъæлдтон мæнæ , зæгъын , завещани скæнынц
 æнхъæлд -т -он мæнæ зæгъ -ын завещани с- кæн -ынц
 думать TR PST.TR.1SG вот сказать PRS.1SG завещание PV делать PRS.3PL

æмæ лæг куы амæлы , **уæд æй уый**
 æмæ лæг куы а- мæл -ы уæд =æй уый
 и человек если PV умирать PRS.3SG тогда =3SG.ENCL.GEN DemDist.GEN

фæстæ байуарынц , **зæгъгæ**
 фæстæ бай- уар -ынц зæгъ -гæ
 после PV идти(о.дожде) PRS.3PL сказать CONV

Пришли к нотариусу и я ему сказала, чтобы они завещали комнату ребенку, я думала, что завещание входит в силу после смерти.

16.2 Ай дын сусæгæй йæд куы скæны
 ай =дын сусæг -æй йæд куы с- кæн -ы
 DemProx.NOM =2SG.ENCL.DAT тайна ABL тогда если PV делать PRS.3SG

дарственный сывæллоныл , **мæныл та завещани**
 дарственный сывæллон -ыл мæныл =та завещани
 дарственная ребенок SUPER я.SUPER =же завещание

А невестка тайком сделала дарственную на ребенка, а на меня завещание.

16.3 Фæлæ мæнмæ документ дæр нæ радтой
 фæлæ мæнмæ документ =дæр нæ рад -т -ой
 но я.ALL документ =PTCL NEG дать TR PST.TR.3PL

Но мне никакого документа они не передали.

16.4 Рацыдыстæм дын , **æмæ дын как раз**
 ра- цыд -ыстæм =дын æмæ =дын как раз
 PV идти PST.INTR.1PL =2SG.ENCL.DAT и =2SG.ENCL.DAT

æлхæнæджытæ , **æрбацыдысты** , **фыццаг** **покупательтæ**
 æлхæн -æдж -ытæ æрба- цыд -ысты фыццаг покупатель -т -æ
 купить PTCP.PRS PL PV идти PST.INTR.3PL первый покупатель PL NOM
 Пришли домой, и сразу как раз пришли те же покупатели.

16.5 **Æмæ сын** , **æппæлыдтæн** , **мах** , **зæгъын** ,
 æмæ =сын æппæлыд -тæн мах зæгъ -ын
 и =3PL.ENCL.DAT хвалить PST.INTR.1SG мы.NOM сказать PRS.1SG
нотариусæ , **æмæ зæгъын** , **йæд** **ыскодтам** **завещание**
 нотариусæ æмæ зæгъ -ын йæд ыс- код -т -ам завещание
 и сказать PRS.1SG тогда PV делать TR PST.TR.1PL завещание

Я им говорю, что мы были у нотариуса и оформили завещание.

16.6 **Мæ зæгъын** **ын** **уæддæр** **уæйгæнæн** **уызæни**
 мæ зæгъ -ын =ын уæддæр уæй гæн -æн уы -дзæни
 и сказать PRS.1SG =3SG.ENCL.DAT все-таки продажа делать INF2 быть FUT.3SG
 , **æмæ дам смотри** , **кæд дам дын** **æй** **дарственная**
 æмæ =дам смотри кæд =дам =дын =æй дарственная
 и =мол если =мол =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN дарственная

скодта , **вот там уынджы** **аззайдзынæ** ,
 с- код -т -а вот там уындж -ы а- ззай -дзынæ
 PV делать TR PST.TR.3SG там улица INESS PV оставаться FUT.2SG

ауæй **дын** **æй** **кæндзæн**
 а- уæй =дын =æй кæн -дзæн
 PV продажа =2SG.ENCL.DAT =3SG.ENCL.GEN делать FUT.3SG

Я спрашиваю, продавать можно будет теперь? они говорят, смотри, если дом оформлен как дарственная, то она его продаст, ты останешься на улице.

16.7 **Мæ хой** , **мæнæн мæ сæр** **никад æрцæхста** ,
 мæ хо :й мæнæн мæ= сæр никад æр- цæхст -а
 и сестра я.DAT POSS.1SG= голова никогда PV помыть PST.TR.3SG
дарственный æмæ завещани **куыд вæййынц** , **ой** , **мæнæ ам**
 дарственный æмæ завещани куыд вæйй -ынц ой мæнæ ам
 дарственная и завещание как бывать PRS.3PL вот DemProx.IN

фæцардтæн **хохы** , **æмæ ницы æмбæрстон** , **æмæ**
 фæ- цард -тæн хох -ы æмæ ницы æмбæрст -он æмæ
 PV жить PST.INTR.1SG гора INESS и ничто знать PST.TR.1SG и

дын **уæд дæлæ**
 =дын уæд дæлæ
 =2SG.ENCL.DAT тогда там.внизу

мæ хо-й -- -й непонятно что.

Я об этом даже не подумала, прожила здесь в горах и об этом ничего не знала.

16.8 **Йæдмæ** **ысдзырдтон** **чындр** , **мæ зæгъын** , **Руфинæ**
 йæд -мæ ыс- дзырд -т -он чындр мæ зæгъ -ын Руфинæ
 тогда ALL PV говорить TR PST.TR.1SG невеста и сказать PRS.1SG Руфина

, **зæгъын** , **телефонам** **бадзырдтон** , **зæгъын** ,
 зæгъ -ын телефон -æм ба- дзырд -т -он зæгъ -ын
 сказать PRS.1SG телефон ALL PV говорить TR PST.TR.1SG сказать PRS.1SG

куыд ыскодтам **дарственный æви** , **зæгъын** , **завещани** ?
 куыд ыс- код -т -ам дарственный æви зæгъ -ын завещани
 как PV делать TR PST.TR.1PL дарственная или сказать PRS.1SG завещание

Я позвонила Руфине, говорю, как мы оформили, дарственную или завещание?

16.9 – **Какой дарственный , завещание дам .**
 какой дарственный завещание =дам
 дарственная завещание =мол

Какая дарственная, завещание, мол.

16.10 **Мады хомæ дын ысдырдтон .**
 мад -ы хо -мæ =дын ыс- дзырд -т -он
 мать GEN сестра ALL =2SG.ENCL.DAT PV говорить TR PST.TR.1SG

Затем я позвонила ее тете.

16.11 **Мæ дын афтæ уымæн уже отменить кæнæн нал**
 мæ =дын афтæ уым -æн уже отменить кæн -æн нал
 и =2SG.ENCL.DAT так DemDist DAT уже делать INF2 больше.не

и , отменить скæнæн дам ын нал и .
 и отменить с- кæн -æн =дам =ын нал и
 EXST PV делать INF2 =мол =3SG.ENCL.DAT больше.не EXST

Она говорит, что этого отменить нельзя, отменить нельзя...

16.12 **Уæхæдæг уым та .**
 уæ= хæдæг уым =та
 POSS.2PL= REFL DemDist.IN =же